

NATO kötelékben szolgálatot teljesítő magyar katonai erők (afganisztáni) feladatai, feladatvállalási eredményei és gondjai

Egy kicsit szélesebben szeretném tárgyalni ezt a kérdést, nem csupán Afganisztánról szólnék. A NATO szerepvállalásában, a béketeremtésben, békefenntartásban – akár európai határokon belül vagy azon kívül is – komoly múltra tekintünk vissza. A komoly múltat legyen szabad az-zal magyaráznom, hogy ha 1989 – 90 fordulóját, a rendszerváltást tekintjük a kiinduló pontnak, akkor elmondhatjuk: 1996-tól már a NATO IFOR műveleteiben tevékenyen részt vettünk. Ha 2005-ben erről beszélünk, úgy gondolom, ez a közel 10 esztendő, ebben a távlatban, igenis komoly múltnak tekinthető. Jelenleg (2005. 12. 15-én) mintegy 800 magyar katona szolgál csaknem húsz országban különböző missziókban. Ezekben a missziókban katonáink igen jelentős szerepet vállalnak. A jelentős szerepet úgy értelmezem, hogy a különféle missziókban ugyan nem meghatározó a magyar katonák létszáma, de részvételünk alapján a Magyar Köztársaságról, a magyar katonáról alkotnak kedvező, vagy kedvezőtlen véleményt azok a szereplők, akik jelen vannak a hadszíntereken, válság övezetekben. Ők egyaránt lehetnek a szövetségeseink, vagy önként vállalt békemissziós együttműködő nemzetek katonái; civil kiszolgálók, vagy specialisták, akár pedig annak az országnak a vezetői, a lakossága, ahol tevékenységüket ellátják. Úgy érzem, ennek a megítélése különbözik attól, mint amit hazánkban ezzel kapcsolatban hallunk, tapasztalunk. Missziókkal összefüggésben és az ottani feladatteljesítéseink eredményességéről néhány szót szólnék. Tapasztalataim szerint a magyar katona tevékenységnek értékelése Magyarországon, néhány ponttal rosszabb, mint ahogyan rólunk külföldön vélekednek. Szeretném ezt alátámasztani az-zal, hogy amikor katonáink eljöttek Okucsániból, vagy Mosztárból és megkérdezték róluk az ott élő embereket, sokkal pozitívabb véleményt adtak a magyar katonákról, mint amit itt ugy-anarról a tevékenységről akár ugyanebben a házban (az előadás a Parlamentben hangzott el) mondtak el többen. Mindezt, mint tény, nem pedig mint véleményt mondtam. Úgy gondolom, a magyar katona felkészítettségéről, felkészültségéről elég nehéz olyan módon nyilatkozni, hogy mechanikusan egymás mellé állítva próbálnánk meg különböző nemzetek katonáit összehasonlítani egymással. Kimondható – és sok visszajelzésből összességében kicseng, – hogy a magyar katonák azokat a feladatokat, amivel megbízták őket, amire a Magyar Köztársaság Kormánya a missziókban vállalást tett, példamutatóan teljesítették. És így van ez a jelen időszakban is. Úgy vélem, az, amit a magyar katonák Irakban végeztek, igen pozitív volt, s ez teljesen független attól,

hogy ennek a kontingensnek mekkora volt a létszáma. Hiszem, hogy mindenki igyekezett a lehető legjobban teljesíteni, ott, ahol éppen jelen volt, illetve jelen van. Hogyan értük el ezt a kedvező minősítést? Kemény, következetes munkával, amelynek alapjai a magyar katonai múltban gyökereznek, amelyre volt mit építkezni. Külön is megemlítem, hogy a magyar szállító zászlóalj tevékenysége újszerű is volt, hiszen munkája beépült a többnemzeti hadosztály napi tevékenységébe, ami igen körültekintő tervezést és szervezést igényelt a törzsektől. A végrehajtásban a szállításokat állandó feszültség mellett, nem túlzás: harci és – mindnyájukat próbára tevő, igen megviselő – éghajlati körülmények (nyáron nem ritkán 50-60 fok a járművekben!) között oldották meg. Ezek a szállítások általában a hadosztály mindennapi életének fenntartását, az alárendeltek biztonságát növelő erősítési elemek és több esetben a lakosság ellátásához kapcsolódó humanitárius anyagok szállítását jelentették. Fontosnak tartom elmondani a missziós feladatokról általában, hogy az ott lévő katonák tevékenységének fő irányait, kereteit, „sávhatárait” nem a katonák határozzák meg az általuk vélt fontossági és erősorrendek alapján. Ezek kereteit a résztvevő országok és természetesen a fogadó ország kormányai által aláírt MOU-ban (Memorandum of Understanding) Együttműködési megállapodás(ok)ban rögzítik. A kormányok közötti dokumentum alapján készül el a hadszínterre vonatkozó SOP (Standing Operating Procedure – Állandó Érvényű Működési Eljárás, vagyis a hadműveleti utasítás), amely az adott országra fókuszálva taglalja a helyi sajátosságokat, politikai és vezetési kultúrákat, szabályokat és minden olyan fontos kérdést, amely a misszió elé állított célok elérését szolgálja. Ebben van tehát a katona kompetenciája, és itt lehet tere a kezdeményezéseknek, a feladatvállalásoknak, vagy éppen a kiróni szándékozott céloktól való tartózkodáshoz a jogi alapot megadják. Tapasztaltuk korábban is, hogy a magyar törvényhozás él a szűkítés jogával, ha a korábbi vállalásokhoz képest túlzónak tartja a kockázatot, vagy a misszió eredeti küldetésétől eltérőnek ítéli tervezett felhasználását katonáinknak. Példa több is volt, az IFOR, KFOR és az OIF esetében egyaránt, utóbbinál a szállító alegység eredeti mandátumát nem hosszabbították meg. Tekintve, hogy az alkotmányos közjogi fórumok kompetenciája a „hová – mettől – meddig – kikkel és mivel” kérdésekről dönteni, a katonák számára ez nem képezheti hezitálás tárgyát. Az őket kiküldő politikai centrumnak kell eldönteni – és adott esetben annak következményeit viselni – mi az, amit elvállal, mire tartja képesnek katonáit, hadseregét. Úgy gondolom, hogy a Magyar Honvédség felkészült és valóban kész arra, hogy eredményesen lássa el a számára meghatározott képességek alapján feladatait. Katonáink évtizedek óta tartó eredményes szerepvállalása megteremtette a feltételeit annak, hogy minőségileg más, összetettebb felkészültséget igénylő

tevékenységekben is részt veszünk. A HM politikai államtitkára a közelmúltban (2005 decemberében) tárgyalást folytatott Horvátországban, a békeműveletekben résztvevő országok illetékes vezetőivel. A tárgyalás már előre vetíti azt, hogy többfajta, nagyobb jelentőségű, újabb tennivalók állnak előttünk és ezekre nemzetközi szinten késznek tartják az országot. Néhány gondolat konkrétan az ISAF (International Security Assistance Force - Nemzetközi Biztonsági Közreműködő Erő) misszióval kapcsolatban: – Katonáink megítélésével összefüggően igen kedvezőnek tartjuk azt a hírt, amit a brüssze-li afgán nagykövet félreérthetetlen nyilatkozataiban olvashattunk 2005 decemberében. Határozottan kérte a magyarokat, hogy vegyenek részt a tartományi újjáépítő csoportokban. Ez a felkérés is alátámasztja: az ISAF misszióban lévő katonáink feladataikat az elvárások szerint, az Afganisztáni politikai vezetés megbecsülésével teljesítik. – Afganisztán esetében látnunk kell, hogy a bonni megállapodás során az ISAF feladatainak végrehajtására az ENSZ mandátumot adott. A magyar törvényhozás is megadta a felhatalmazást arra, hogy 2002-ben egy egészségügyi kontingens vegyen részt ebben a műveletben. A politikai vezetés abban a helyzetben a körülmények – és a felkérés! – mérlegelése után úgy döntött, hogy akkor csak erre vagyunk képesek. Az első orvos csoport ez idő tájt még meglehetősen bizonytalan körülmények között, de pro.khoz méltóan végezte a munkáját, kivívta magának a megbecsülést, s tiszteletet. Zárójelben megjegyzem, ez nem új keletű, a múlt század ötvenes éveinek elején dúló ko-reai háborúban is jelen voltak elődeik, öregbítve a magyar katonaeorvosok hírnevét. Aztán az első iraki háború időszakában szerepet vállalt magyar orvos csoport tevékenysége igen - igen fontos, meghatározó volt, katonaeorvosaink értékét ez is jelentősen emelte. – 2003-ban a magyar Országgyűlés arról határozott, hogy katonáink egyéni beosztásokban is teljesíthetnek szolgálatot. Ekkor kerültek a magyar katonák különböző törzsbeosztásokba. 2004-ben pedig a könnyű gyalogszázad, a maga legfeljebb 151 főjével lehet ennek a műveletnek részese. Tehát lépésről-lépésről haladtunk előre, bizonyítottuk képességeinket, s bizonyítjuk ma is felkészültségünket. Egy dolgot nem tudunk bizonyítani, valószínűleg az a saját hibánk. Nem tudjuk eléggé hatékonyan kommunikálni a hazai civil és a szakmai közvélemény felé, hogy nekünk sikereink vannak. Erre helyel-közzel ráerősítünk olyan dolgokban, amelyek döcögve, rosszul mennek, csak azt feledjük el ilyenkor, hogy ezek ellenére azok mennek! Van, amit nem elég jól exponálunk és azokat a hatásokat, amelyek feltétlen érdemszerzők lehetnek számunkra, nem tudjuk minden esetben kihasználni. – Jelenleg az a könnyű gyalogszázad, amelyik kint ténykedik, járőrözéssel látja el feladatát, igen komoly elismeréseket kap. Annak a Sántha Gábor századosnak, aki a korábbi századparancsnok volt, tevékenységét nyílt levélben

ismerte el a hadszíntéri parancsnok. Nem túlzottan gyakori szokás. Ezek a magyar katonák sorra-rendre igen nehéz körülmények között, jelentős hőingadozások közepette végzik ugyan-azokat a rutinszerű, többször monoton feladatokat. Tehetnék .gyelmetlenül, lazítva a kötöttségeken, de nem teszik. Az alegységek parancsnokai folyamatosan .gyelik beosztottaik tevékenységét, fenntartják azt a .gyelmet, azt a rutint, ami abban segít, hogy elkerüljék azokat a számunkra nagyon kellemetlen következményeket, amelyek esetleg tragédiákkal is végződhetnek. – Az ISAF misszióban nem csupán a könnyű gyalogszázad állományában vannak ka-tonáink, de megtaláljuk őket az egészségügyi részlegekben vagy éppen a Kunduszban és Heráldban lévő PRT-k (tartomány újjáépítő csoportok) munkájában. Nem új keletű dolog ez, már 2004-ben is voltak ott magyarok. Napjainkban intenzíven megkezdtek a várható önálló (PRT) feladatokra a felkészülést. Így biztosítható, hogy amikor reali-zálódik a hivatalos, nemzetközi joggyakorlatnak megfelelő felkérés, belátható közel-ségbe kerül az új feladat (feladatok), akkor már kellő alapokkal rendelkezünk az induláshoz. – A tartományi újjáépítő csoportokat – mint ismert – 2002-ben az USA állította fel, hogy a harci cselekmények után a stabilizációs folyamat kiteljesedjen, az állam és annak elsősorban az igazgatási alrendszerének újjáépítésében az itt lévő erők igyekezzenek segítséget nyújtani. 2003-ban az USA felhívást tett közzé a feladathoz történő csatlakozásra. Hazánk ehhez a felhíváshoz csatlakozott és ma, amikor Afganisztánban már 20 PRT működik a NATO irányítása alatt, mi is felkészülünk egy ilyen átvételére. Ezek a csoportok 50 – 300 fő közötti létszámúak, amelynek 90 – 95 %-át katonák és a meg-maradó létszámot civil szakértők alkotják. A PRT szervezeti viszonylag egységesek, parancsnokságból, polgári ügyek részlegéből, polgári újjáépítési részlegből, katonai meg.gyelő csoportból, tolmácsokból és egészségügyi részlegből tevődnek össze. Ter-mészetesen az adott térség sajátosságai szerint alakulnak a létszámviszonyok és a feladatok fontossági sorrendje. A csoport csak önvédelemhez kapcsolódó eszközökkel rendelkezik, aktív tevékenységet nem hajt végre. A katonák hatékony munkájának egyik fontos feltétele a katonák mindenoldalú ellátásának biztosítása.Az ellátás szervezésénél és megoldásánál egyik fontos szempont a gazdaságosság kérdése. A gazdaságos szónak különös jelentősége van az Afganisztáni tevékenységünk kapcsán. Szenes altábornagy úr említette, hogy ez a művelet olyan, ahová nem lehet csak úgy ötletszerűen küldeni anyagokat, utaztatni embereket. Akkor, amikor 4,5 ezer kilométerre van Kabul Budapesttől, amikor három és félóra időeltolódás van, akkor a kintlévők logisztikai biztosítása, és a velük való kapcsolattartás sem egyszerű dolog. A katonák tevékenységét elősegíteni, ellátásukat bármivel pótolni hazai bázisról igen összetett dolog. Belátható tehát, hogy itt mindent jó előre meg kell

tervezni, jó előre meg kell szer-vezni ahhoz, hogy a kinti kontingens számára a feltételek a lehető legmegfelelőbbek legyenek. A világ egyik legszegényebb országában dolgozik másfélszáz magyar katona, amelyik hét-szer nagyobb, mint Magyarország. Olyan országban, amelynek lakossága két és félszer ak-kora, mint Magyarorszáé, az élet feltételei, az élet lehetőségei lényegesen szűkebbek, mint itthon. A számtalan ok közül csak a nehéz éghajlati körülményeket, a rendkívül kis művelhető mezőgazdasági területet és az évszázados elmaradottságot – gazdasági és társadalmi téren – említem. Fontos tehát, hogy a kontingens(ek) ellátását végző itthoni katonáink és polgári alkal-mazottjaink minden olyan dolgot (technikát, anyagot, eszközt) biztosítani tudjanak, amire a kinnlevőknek szükségük van. Ezért kiemelt jelentőségű a hosszabb távú előrelátás és a tervezéshez szükséges adatok időtállósága, hogy valóban képesek és készek legyünk arra, hogy a feladat igényeinek megfelelő szükségleteket időre készletezzük és azt időre, a helyszínre tudjuk szállítani. A hatékony hazai felkészítés – ami ma már egyre konkrétabb és gyakorla-tiasabb, hiszen a megelőző tapasztalatok beépülnek az ismeretekbe – jelentős segítség. Szükség is van erre, hiszen olyan térségben látjuk el feladatainkat, ahol a politikai stabilitás ma még csak egy kívánatos dolog és belátható időn belül nem valószínű, hogy mértékadó módon vál-tozik a helyzet. Afganisztán 34 tartományában, négyzetes számban vannak véleményvezetők, politikai- és hatalmi erőcentrumok. Ezekben kell a mi katonáinknak helytállni, és az előljáró harccsoport parancsnokától kapott feladatokat minden esetben, teljesíteni. A hatékony felkészítés mellett az Afganisztáni kontingensünk napi feladatainak jobb megoldását szolgálhatja, hogy a könnyű gyalogszázad áttelepült egy új bázisra. Ez a bázis korszerűbb, 180 fő befogadását biztosítja, légkondicionált, különválasztva NATO normáknak megfelelően a tiszteket, tiszthelyetteseket illetve a szerződéses katonákat. Néhány szót szólnék a kommunikációról. Akartam beszélni egy szakértővel valamelyik nap, erre mondják, hogy hívjam fel telefonon, megadják a mobilszámát. Kérdeztem, hogy hol van? Hol-hol? – kérdeztek vissza. Hát, kint Afganisztánban. Példaszerű dolog ez, eljutottunk arra a szintre, amikor egy százados, aki a Honvédelmi Minisztériumban dolgozik (mellesleg fantasztikusan jó felkészültséggel rendelkezik), nem csak az irodában üzemelő számítógép mellett szerez tapasztalatot az általa felügyelt területről. Három hónapot ő is eltöltött a misszióban, más térségekben szerzett tapasztalatait itt felhasznál-ta és gazdagította. Visszatérve eredeti beosztásába látványosan javulni fog empátiája a kintiek gondjai megoldásában. Mindezek alapján úgy gondolom, hogy a missziókban lévő katonákra is és itthoni hozzátar-tozóikra talán egy kicsivel nagyobb .gyelmet lehetne időnként fordítani. Talán a társadalomtól több oda.gyelést, több .gyelmet

érdemelnének, és itt nem feltétlen a vállveregetésekről van szó. Mindenkinek lehetnek egyéb olyan problémái, amikben bizony nehéz egyedül az itthon maradottaknak megoldást találni és nagyon rossz, amikor adott esetben „nem túlzottan konstruktív együttműködő” magatartást találnak a különböző szerveknél, hivatalokban. Ebben a dologban én úgy hiszem, akkor tehetünk kicsivel többet, ha mindenki – azok is, akik itt jelen vannak – fontosnak érzi a békemissziókban, a fegyveres és fegyvernélküli szolgálatot teljesítők ügyét és igyekeznek egy kicsivel pozitívabb képet festeni róluk a médiában. Én bízom benne, hogy erre a Honvédelmi Minisztériumban most formálódó és egyre dinamikusabb kommunikációval, határozottabb kifelé történő nyitással, – amelyik igyekszik nem elfelejtetni a belső kommunikációra való nagyon - nagy igényeit és annak fontosságát, – mi magunk is hozzá tudunk járulni. Úgy gondolom, erre kevés maga a Honvédelmi Minisztérium, nagyon-nagyon sok segítséget kérünk ehhez, részint a Parlament és a Parlamenten kívüli pártoktól, társadalmi szervezetektől, és minden magyar állampolgártól.